

Levelezésemből

Kedves Barátom!

Amikor azt írod, hogy az 'odaáti' magyarok nem vesznek emberszámba bennünket, akkor általánosítasz (ezt írod: százszor inkább a szerb, mint a magyarországi magyar), mert például nekem számtalan olyan barátom/ismerősöm van 'odaát', akik szeretettel gondolnak ránk, és szeretetüket nagyon sokszor konkrét dolgokkal is kifejezik, s rajtuk kívül még nagyon sokan éreznek így. Én nem gondolom, hogy a tőlünk való idegenkedésre az a jó válasz, ha elfordulunk, ha megtagadjuk a magyarországi magyarokat. Figyelembe kell vennünk, hogy milyen társadalmi viszonyok közepette éltek az emberek 'odaát', hogy az iskolákban mit tanítottak ötven éven keresztül, hogy milyen normák érvényesültek abban a rendszerben - s ma már egyértelműen bizonyítható - kíméletlen tudatossággal. Lehet vádaskodni, számon lehet kérni dolgokat, de a körülményeket mindig figyelembe kell vennünk. Hosszú éveken keresztül a rendszer azon 'dolgozott' Magyarországon, hogy az emberekben minden nemzeti érzést elfojtsa, mert a szolidaritás, a közösségi tudat veszélyt jelentett volna a stabilitásra. Vagyis egy olyan diktatúra működött Magyarországon, amelynek a stabilizációs tényezője nem az erőszak volt, hanem valami egészen más, amiről nagyon sokan megállapították már, hogy hosszú távon sokkal több kárt okozott, mint amennyit a nyers erőszak okozott volna - ugyanis a diktatúra évei alatt, alig észrevehetően, egy hosszabb folyamat részeként, átrendeződtek a társadalom mélystruktúrái. Az az igazán elszomorító, hogy ennek a folyamatnak a következményeit nem lehet máról holnapra fölszámolni, ez csakis türelemmel, több éves munkával érhető el. (Sajnos a pártok még ma is nagyon gyakran manipulálják ezt az életerzést, fölhasználván politikai céljaikhoz.) A kicsinyesség és a türelmetlenség nem tudja ezt a prob-

lémát megoldani. És itt még egy nagyon fontos szempontot figyelembe kell venni. Amikor szembetalálkozunk ezzel a magatartással, hozzáállásunkat alapvetően az határozza meg, hogy miként vélekedünk, miként viszonyulunk ehhez a kérdéshez. Ez egy kicsit olyan, mint amikor a testvérünkkel összeveszünk, vagy apánk nem úgy viselkedik, ahogy egy családfőtől elvárható lenne, és erre úgy reagálunk, hogy megtagadjuk őket. Szerintem nem ez a jó hozzáállás. Családot nem választ az ember, az egyszerűen van. Én hiszem azt, hogy mi nekünk még mindig sajátos élményként kell megélnünk (és sokan meg is éljük) azt a tényt, hogy az egyetemes magyarsághoz tartozunk, még akkor is, ha jelen pillanatban különböző országokban élünk, vagy ha olykor mostohagyereknek is érezzük magunkat. Családtagként mégis az a feladatunk, hogy kulturálisan, emberileg ismét egymásra találjunk. Természetesen mindannyian kötődünk saját szülőföldünkhöz, de az erőltetett 'vajdasági identitás' mögött ugyanúgy egy diktatórikus rendszer ügyes stratégiája húzódik meg, mint ahogy 'odaát' is különböző forgatókönyvek léteztek arra vonatkozóan, hogy miként lehet minél kevesebb erőszak alkalmazásával 'nyugalmat' biztosítani. Ma már viszonylag nagy irodalma van annak, hogyan tervezték meg, tudatosan, kollaboráns, írni tudó emberek közreműködésével, a vajdasági magyar irodalmat, amely a valóságban soha nem létezett - legitimációs megfontolásból volt fontos ez az akkori rendszernek. Persze ez nem jelenti azt, hogy a soknemzetiségű Délvidék, mint olyan, ne létezne. E sajátos közeg igenis létezik, és az is biztos, hogy ezt az adottságot csakis egy jól értelmezett multikulturális közegben tudjuk hitelesen megélni, de mindezek ellenére, meggyőződésem, hogy szeparálódni az egyetemes magyar kultúrától nem természetes folyamat - és ugyanakkor elfogadhatatlan magatartás.